

Asbóth Sándor

1972

ERŐS VÁR

AMERIKAI MAGYAR EVANGÉLIKUSOK LAPJA

38. ÉVFOLYAM

1972. ÁPRILIS

4. SZÁM

HITVALLÓ ELŐDÖK

SZABADSÁGHÓS

IVADÉKA:

Asbóth Sándor

Lincoln legendás híré

magyar tábornoka

Írta: ASBÓTH GYULA

Asbóth Sándornak, a magyar és amerikai szabadságharc hőseinek keszthelyi szülőházán, múlt év december 18-án, születésének 160. évfordulóján, emléktáblát helyeztek el.

Erről, hazai tudósítások nyomán, az itteni magyar lapok beszámoltak. Részletesen ismertették a hős élet-történetét, teljesítményeit. Arról is olvashattunk, hogy az évforduló alkalmából sírkövét, Buenos Airesben, az óangol temetőben, az ottani magyarság megkoszorúzta.

Asbóth Sándor — bár tudásának, hősiességének fénye legtöbbször idegen földön világított — sikereiben gazdag pályafutásának delelőjén, a nagyság napsütötte ormain is mindig büszkén vallotta magát magyar-nak. A 48-as szabadságharc bukása, mint Kossuth mérnökari zredését, hadsegédét, hazája elhagyására kényszerítette. Az Újvilágban kereste azt, ami az Oházában elveszett. Tudománnyal és fegyverrel itt épített, harcolt tovább a szabadságeszme győzelméért. Így lett ő nekünk, külföldre sodródott magyaroknak a "bújdosásban" vándortársunk.

A reformáció kezdetéig visszaszámaztatható evangélikus családjának századokon keresztül megőrzött hitvalló, vallási- és nemzeti szabadsá-gért küzdő szelleme jellemformáló örökségként élt benne. Bibliás, kuru-c predikátor ősenek, lelkes elő-deinek hitből fakadó és minden ne-mes eszmét szolgáló hagyománya ütközött ki tetteiben. Így lett ő nekünk, amerikai magyar evangéliku-soknak hitben is testvérünk. Nem sa-játítjuk ki magunknak, de büsz-kék vagyunk arra, hogy evangélikus egyházunk lelki nevelésének öröksé-ge, századok evangélikus életének hagyománya, belső emberének for-máló erejévé válhatott. Alakja ezért is áll olyan közel hozzánk. Illő te-hát részünkről is érdemeinek méltá-tása. Figyeljük meg egyre feljebb ívelő külső pályafutását. Értékeljük belső emberének magas erkölcsi színvonalát.

Apja a késmárki liceum tanára, később pedig a keszthelyi mezőgaz-dasági tanintézet, a Georgikon igaz-gatója. Nagypapja soproni evangélikus lelkész. Fivére, Lajos a 48-as szabad-

ságharc tábornoka, aki a szabadsá-g-harcban való részvétele miatt 7 évi várfogságot kapott. Asbóth Sándor a selmecbányai akadémián és a pesti egyetemen szerezte meg mérnöki oklevelét.

Bár a mérnökarban szolgált, de résztvett több válságos ütközetben: a kápolnai, nagysallói csatákban, a szenttamási sáncok megrohanásá-ban. Kossuth később maga mellé vette és főhadsegédévé nevezte ki. Ezzel is értékelte Asbóth műveltsé-gét, tiszta jellemét.

A szabadságharc leverése után Kossuthot elkísérte Törökországba. Az Újvilágban is megmaradt a sza-badságeszme harcosának, Kossuth bizalmas hívének. New Yorkban, Davis Baldwinnal társulva, felállít-totta az Újvilág első nagy acélkohó-ját. New York város mérnökévé ne-vezte ki. Ő alkalmazta először az amerikai fővárosban járdaburkolás-ra a bitumenaszfaltot. Tervet készí-tett a Manhattan-félsziget, valamint a híres Central Park rendezésére. Kossuth megbízásából hadiüzemek létesítésével is foglalkozott. Ő irá-nyította Kossuth egész amerikai fegyvervásárlási és gyártási pro-gramját.

Az amerikai polgárháború kitöré-sekor a rabszolgák felszabadításáért harcoló Északiak oldalán jelentke-zett szolgálatra. Korábban vezérkari főnök, majd brigádéros lett. Mint ilyen, főleg magyarokból álló alaku-latok élén több csatát megnyert. A Pea Ridge-i győzelmes ütközetben fejlődést kapott, de másnap már új-ra harcolt. A floridai Mariannánál újból megsebesült. Az itt arccsont-jába fúródott golyóit élete végéig hordozta. Ennek ellenére a polgár-háború utolsó szakaszáig szolgált. Mint tiszteletbeli tábornagy vonult nyugalomba.

Asbóth Sándor

1972

A nyugalombavonulással nem ért véget Asbóth fényes pályafutása. Kineveztek az Egyesült Államok argentinai követévé. Itt baleset következtében a testében hordott golyó elmozdult helyéről, felkerült az agyba, s ennek következtében pokoli gyötrelmek után elhunyt 1868. január 21-én. Buenos Airesben van eltemetve az angol temetőben. Temetéséről egykori feljegyzések így számolnak be: "temetése napjára az argentin kormány nemzeti gyászt rendelt el. A gyászszertartás ideje alatt negyedóránként ágyúk sortüze emlékeztette az argentinai főváros lakóit: nagy hőst temetnek, Magyarország és Amerika szabadságjainkatól búcsúznak."

Evangélikus egyházi vonatkozásban Asbóth Sándor őseivel, többek között, Porkoláb István foglalkozott "Az Asbóth-család" címen a "Harangszó" (volt hazai ev. újság) 1921. évfolyamának április 24-i számában megjelent cikkében, a Prot. Egyház-történeti adattár alapján. Idézek a cikkből: "Százahagyomány szerint az Asbóthok őse hadi szolgálatban Angliából származott hazánkba a 16. század végén." (e sorok írójának későbbi családi kutatásai ennek ellentmondanak. Egyik vas megyei kath. templom tatarozásakor olyan régi falfestmény került napvilágra, amelyen egy Asbóth kegyúrnak a halvány arcképe, neve, címe látható és az 1400-as évszám olvasható. Vagyis: már a 14. században találkoztunk az Asbóth névvel). "Sárvár vidékét (Vas m.) tekinthetjük — amint Porkoláb írja — a család származási helyének. Itt, Alsószéles-tén (e sorok írójának felmenő ágú ősei is innen származnak), Hegyfalu-ban tűnnek fel a legrégebbi időkben, s szakadtak át a szomszédos megyékbe, majd idővel az ország más részeibe. Nagyon kiterjedt, messze elágazott család, s a napjainkban élő Asbóthok a tárgyalt családunkkal azonosak".

A család ősei már a reformáció elterjedésének első időszakában annak lutheri ágához csatlakoztak. Ott, a nyugati végeken, a Habsburg-császárság halálos sugárzású körén belül, abban az időben, evangélikusnak megmaradni csak a legnagyobb

áldozatok, üldöztetések, szenvedések árán lehetett. Az Asbóthok vállalták ezt a sorsot, de hitüket nem tagadták meg. Így váltak birtokfosztott, a nincstelenségbe süllyesztett, semmivel sem bíró szegény emberré, akiknek még hajdani nemességüket is meg kellett tagadni, mert nem álltak osztrák zsoldba, s nem hagyták el hitüket. Ez a szakadatlan helytállás kifejlesztette a családban, az apáról fiúra szálló, mindenféle zsarnoksággal szemben állás szellemét. Így maradtak meg az Asbóthok zömmel a mai napig evangélikus hitükben. Volt a családnak olyan ága, amely az ellenreformáció legsötétebb idején vissza katolizált. Ebből az ágból is maradtak leszármazottak, de kevesen.

"Családját — ahogy Porkoláb írja — az ismeretlenség homályából Asbóth János emelte önmagával együtt a legjobbjaink közé. A Dévai Bíró Mátyások, Erdősi Sylvesterek méltó utódja ő; kuruc tábori pap, jó hazafi abban a korban, a 17. század második felében, amikor prédikátornak és jó magyarnak lenni nagyon nehéz volt, kurucnak lenni meg éppen erény. A vas megyei Hegyfalun született, s Nemescsónán halt meg. Roppant hanyatlott életet élt. Sokat járt külföldi egyetemeken. Mint Thököly tábori papja kuruckenyéren élt, amíg a szabadságharc futócsillaga alá nem hanyatlott. Azután hazajött Dunántúlra. A Kollonits féle üldözés hatása alatt csak három esperességre zsugorodott össze a dunántúli egyházkerület. Asbóth, mint pásztor nélküli nyáját, teljes lezüllésben találta a kemesesaljai egyházmegyét, amelynek Kemeseszentmártoni gyülekezetében lelkeskedett. Elévülhetetlen érdeme, hogy a végpusztulástól megmentette a kemesesaljai egyházmegyét, mint annak esperese. Hatalmas újjászervező munkát végzett. Ennek a kuruc prédikátornak egyenesági leszármazottja Asbóth Sándor.

A származással kapott adottságok örökletes módon, századokra szólan és meghatározzák az ember gondolkodását, érzésvilágát, tetteinek mozgató erejét. Ha valaki visszafelé nyomunköveti Asbóth Sándor családjának a szabadságtörökvéssel századok hosszú során ke-

resztül összefonódott történetét, az nem lepődik meg azon, hogy tudósként és katonaként egyaránt olyan szenvedéllyel tudta szolgálni szülőhazája és az Egyesült Államok szabadságának ügyét. Az ősök vére nem vált vízzé. A kuruc prédikátor ősi hitből fakadó szabadságszeretete, hatalmas munkabírása, szervező-képessége, tettekre indító örökségként lobbant benne lángra.

Valaki egyszer azt írta róla — egy őt ábrázoló egykorú metszet látása nyomán —, hogy még olyan szomorú szemű generálist nem látott, s ha felnagyítaná a képet a szeme sarkában talán még egy könnycseppre is rátalálna. Ha talán szeme sarkában nem is húzódott meg az a könnycsepp, de lelkében mindig ott borongott a bánat. Lelkének ez volt egyik jellegzetes hangulati eleme. Szívébe bele-belesajdult hitvalló őseinek, szabadságért küzdő, szenvedő prédikátor elődeinek, törökkel hadakozó végvári vitéz eleinek örököltsorsérzése: a magyar bánat. Az ez örök magyar sorstragédia bústotta, hogy azoknak, akik szabadon akarják szolgálni hazájukat, más népek felemelkedésének szolgálatába kell állítani tehetségüket, mert ott hon a szabadságot láncbaverő önkényuralommal nem tudnak megtalálni. Asbóth Sándor szerette hazáját, de gyűlölte a zsarnokságot. Ezért bármennyire is húzta a szíve, nem ment haza. Nem tudott alku-t kötni a császárral. Ezzel a szomorú magyar bánattal a szívében harcolt olyan vitézül az amerikai polgárháborúban is, mert úgy érezte, ha az emberiség egy és oszthatatlan szabadságésméjéért ott küzd, ahol lehet, akkor ezzel a magyar szabadság felvirradásának ügyét is szolgálja.

Nevét köbe vésett betűk hirdetik szülőháza falán, emléket szívünk örviz hálás kegyelettel. Úgy, ahogyan Antall József, egyik otthoni életrajzírója emlékezik róla: "Emléke megmaradt azokéval az idegenbe szakadt magyarokéval együtt, akik életüket áldozták a népek szabadságáért, azokéval, akik a nemzeti függetlenség, a társadalmi haladás és az emberi méltóság eszméit képviselték a harcmozgókön és az alkotás szolgál-tában egyaránt."

